16de JAARGANG — CURAÇAO DEN 7 JANUARI 1899. — No. 784.

AMIGOE DI CURAÇAO

WEEKBLAD VOOR DE CURAÇAOSCHE EILANDEN.

Dit Blad verschijnt elken Zaterdag.
Abonnementsprijs voor Curaçao, Bonaire en Aruba per drie maanden fl. 2, — met vooruitbetaling.
Voor het Buitenland per jaar fl. 10.—
Afzonderlijke nummers fl. 0,20.

BUREAU VAN DIT BLAD
PLEIN VAN PIETERMAAI, No 129.

E Courant aki ta sali toer dia Sabra.
Su prijs di abonnement ta fl. 2, — pa tres luna pagar pa dilanti.
Pa lugarnan foi Curaçao, Bonaire, Aruba fl. 10,— pa anja
Un number só fl. 0,20.

Curaçao, 6 Januari.

HET R. K. BIJZONDER ONDERWIJS.

Nu aanstaanden Maandag de katholieke bijzondere scholen wederom worden geopend, meenen wij niet te mogen nalaten, een oogenblik te wijzen op het gewicht van het godsdienstig onderwijs en op den plicht, welken katholieke ouders hebben, om hunne kinderen naar katholieke scholen te zenden.

Daartoe beginnen wij met het woord in herinnering te brengen, dat de Bisschoppen van Nederland reeds in 1868 richtten tot hunne onderhoorigen en dat ook nu nog van kracht is en niet minder van toepassing is op de Katholieken van Curaçao.

Hunne Doorl. Hoogw. schreven toen :

Wij Katholieken van Nederland, die thans leven, gaan weldra heen, om ons bij den Oppersten Rechter voor de eeuwigheid te verantwoorden ; die Rechter zal niet verzuimen ons te vragen, wie wij na ons achterlaten om het katholiek geloof in ons vaderland waardig te vertegenwoordigen.—Hij zal ons vragen wat er geworden is van de katholieke jeugd en jongelingschap ; hoe wij hebben getracht te verhinderen dat zij van den eenen stam ontaardden ; hoe wij bezorgd zijn geweest om een echt geloovig, godsdienstig, deugdzaam geslacht van Katholieken in Nederland op te kweeken.

Welnu eene der zaken, die naar Onze overtuiging, het meest zou kunnen toebrengen, om, wat God verhoede, eene jammerlijke ontaarding in godsdienst en zeden voor te bereiden, zou zijn gebrek aan—het verwaarloozen van een degelijk katholiek onderwijs.

Immers het is niet te ontkennen, dat het niet katholiek onderwijs met den dag voor de katholieke jeugd meer en meer onbruikbaar, uiterst gevaarlijk dreigt te worden ; dit is het natuurlijk gevolg van het ongeloof, dat buiten de Katholieke Kerk dagelijks veld wint, en van de verderfelijke beginselen, die overal verwoestend om zich heen grijpen. Ten andere is het blijkbaar, dat juist de voortgang, welken de kwade tijdgeest rondom ons doet, het meer en meer noodig maakt, dat de beginselen van ons H. Geloof, echt katholieke geest en gezindheid en ware christelijke deugd diep en vast in de harten der opgroeiende Katholieken wortelen.

Welnu de gevaren, welke het openbaar neutraal onderwijs voor de katholieke jeugd oplevert, zijn zeker niet minder geworden. Daarbij om bestand te zijn tegen de gevaren der verleiding, die talrijker zijn dan te voren, is het noodig, dat de jeugd diep doordrongen worde van de waarheid van onzen heiligen godsdienst en van de heilige beginselen der christelijke zedenleer.

Beter dan sommige Katholieken, die het hooge belang van het bijzonder onderwijs niet schijnen in te zien en meenen, dat het openbaar neutraal onderwijs, waarbij de godsdienst is uitgesloten, weinig gevaar voor hunne kinderen oplevert, begrijpen de voorstanders van het zoogenaamd neutraal onderwijs, dat de school noodzakelijk eene groote opvoedende kracht moet bezitten. Luide verkondigen zij, dat de school een der krachtigste middelen is tot veredeling van den volksgeest en tot vorming van het hart, en dat niets op de ontwikkeling der jeugd en op hare vorming voor het maatschappelijk leven een zoo krachtigen en beslissenden invloed heeft als de school. En in aanmerking genomen dat het hart van het kind zoo vatbaar is voor alle indrukken, kan het wel niet anders, of de school, waar het kind een groot gedeelte van den tijd, dien het aan ernstige oefening kan besteden, doorbrengt, moet een beslissenden invloed hebben op de vorming van geest en hart. Om nu niet te spreken van het gevaar, waaraan de jeugd der kinderen niet zelden is blootgesteld door den omgang met andere kinderen op de openbare scholen, vragen wij in gemoede : wanneer de omgang met personen, met wie wij dagelijks in aanraking komen, zelfs op ons, volwassenen, niet zonder invloed is, kan dan het kind dagelijks vijf of zes uren omgaan met den onderwijzer, die ver boven hem staat, en naar wien het kind met eerbied en ontzag moet opzien, zonder dat dit invloed heeft op zijn geest en hart ?

En hoe zal die invloed zijn ? Wij nemen aan, dat de onderwijzer stipt zijn plicht betracht, nooit iets zegt, zelfs niet bij het onderwijs in de geschiedenis, wat het godsdienstig gevoel kan krenken,—zal dit alleen, dat de onderwijzer met opzet over God en godsdienst zwijgt, niet reeds een verderfelijken invloed hebben op de vorming en opvoeding van het kind ?

En wanneer men mocht meenen, dat die verkeerde invloed voldoende wordt weggenomen door de kinderen geregeld naar de kerk en de christelijke leering te zenden, dan herinneren wij aan hetgeen Paus Leo XIII over de noodzakelijkheid van het katholiek onderwijs zegt in de Encycliek, uitgevaardigd bij het derde eeuwfeest van den gelukzaligen Petrus Canisius.

Bij het onderwijs en de opvoeding van de jeugd moeten de rechten van de ouders en van de Kerk onaantastbaar bewaard en gehandhaafd blijven.

In dit opzicht zijn vooral twee dingen na te streven. Vooreerst moeten de Katholieken zich niet met gemengde scholen tevreden stellen, maar overal hunne eigene scholen hebben en moeten aan deze goede en beproefde leermeesters worden aangesteld. Zeer gevaarlijk is een onderwijs waarbij een valsche of geen godsdienst wordt onderwezen, welk laatste dikwijls aan gemengde scholen het geval is. Niemand verbeelde zich, dat godsvrucht en wetenschappelijk onderwijs niet hand aan hand behoeven te gaan. Wanneer het waar is, dat geen deel noch van het openbaar, noch van het bijzonder leven zich van de plichtsbetrachting jegens den godsdienst kan ontslagen rekenen, dan geldt dit vooral wel voor den leeftijd, die, onervaren, als hij is, aan zoo veel prikkels van verleiding blootstaat.

FEUILLETON.

PODER DI FE

1)

Tabata den anja di Nos Senjor 1578. Un solo alegre di april tabata tira su rajonan riba castiljo Amaranta i haci e torentjinan brilja manera oro. Es murajanan koe tabata toer na jerba fini tabata sali magestuosamente meimei di es paloenan grandi koe tras di es castiljo tabata forma un mondi imponente.

Es castiljo tabata riba un seroe chikitoe banda di es janura pintaresco di Amaranta, koe es rioe Tamaga tabata coré rondó di djé manera un colebra di plata.

Asina leuw koe wowo por alcansa, hende tabata mira es puntanan di Sierra den completa candela di solo di merdia.

Barica di es seroenan tabata jen di paloenan di olijfi i kastanje, mientra koe es janura fertil tabata tapá koe wijndreif, maisji etc. Aki i aja tabatin algun cas meimei di es mondi berde, koe tabata doena es lugar un bista mas pintoresca.

Na algun distancia di es castiljo na kantoe di Tamaga, es pueblo, koe ta un reunion di cas blancoe koe hopi paloe di wijndreif of klimop, ta situá.

Meimei di nan, hende ta mira es punta serio di misa, koe ta consagra na Santisima Birgen. Poco mas aleuw hende ta haja combento i misa di Padernan di orden di San Dominico. Es rioe Tamaga ta ai acerca i riba djé tin es brug koe nan ta jama brug di Gonzalvo. Segun leyenda, es brug ai tabata trahá tres siglo promé pa Padre Gonzalvo, es Santo di Amaranta, koe durante su trabamento, angelnan tabata judé continuamente. Es rioe tabata pasa meimei di barancanan i é tabata forma un boenita basjamentoe no muchoe leuw di es brug.

Na es castiljo hende tabata goza di un bista indescriptiblemente boenita di es terreno. Tras di es castiljo, senjor di Amaranta, Don Mancio di Silva, a traha un jardin, koe flor di mas boenita i fruta di mas excelente tabata pari. Ocho anja promé koe es historia aki ta coeminza, el a hiba su esposa spanjó na cas di su antepasádonan i el a haci toer su posibel pa doena e cas mas atraccion posibel. Es castiljo tan oscuro el a doené un bista alegre ; el a larga poné alabaster den jardin, el a poné fontein, flor, den un palabra: el no a spaar ni molester ni gastoe pa doena su esposa un habitacion agrabel i dignoe.

Ma Donja Leonora de Castro tabata asina uni coe su esposo pa es vinculo di amor, koe oenda i com su cas por ta, tabata masjar bon pé.

Tabata merdia di Biernes Santoe. Tabata reina un silencio solemne den circunferencia di es castiljo i den es janura, aunké ora di *siesta* a pasa caba, no tabatin ningun boroto.

Bestianan tabata comé ketoe den jerbanan, i bientoe no tabata sagudi ni un braza di paloenan; es rioe Tamaga mes koe semper sá borota tabata corré suave, manera koe é tabata conta un of otro historia tristoe né jerbanan, koe tabata adorna su kantoe.

Tabata parcé koe es virtuoso aldeanonan tabata evita toer sorto di boroto i loebidando toer asuntonan di bida pa nan por ocupa nan coe meditacion riba es morto doloroso di cruz di nan Salbador, tabata manera koe naturaleza també tabata warda un silencio pa respeto pa su criador.

Den sombra di un paloe di manalia den un jardin chikitoe koe tabata un banda di castiljo un moza tabata sinta ta lesa.

Es hoben senjora ai tabata mas agradabel koe é ta boenita. No obstante su cara suave algo melancólica, tabatin riba su lipnan un sorto di orguljo i no menos den postura di su cabez chikitoe aristocrata. Bistir den un luto riguroso, é no tabatin ningun clasa di prenda; solamente un rosario di plata tabata cologa na su costia.

Riba un banki banda di djé, tabatin un waaier grandi i un capa chikitoe di seda. De bez en cuando é tabata lan anta su bista i tabata mira na direccion di poco paloe di naranha koe tabata banda di un camina basta hanchoe.

Es muger ai tabata Donja Leonora de Silva, Senjora di es castiljo Amaranta i esposa di Don Mancio de Silva.

Di repente un cachó chikitoe, koe tabata droemi ketoe na su pia, a lamanta boela i desaparecé den un momentoe tras di paloenan, gritando i sacudiendo su raboe.

Donja Leonora a poné su boeki abao, mientra koe un sonrisa a abri su cara. Tabata bini cerca djé un escudero, conduciendo un pony blanco andaluz na su frenta, riba cual tabatin un hobencito di mas ó menos un seis anja.

Jegando na es lugar, oenda es muger tabata sinta, es mucha a boela for di su cabai i el a corré bai cerca su mama. E tabatin un bistir di satin pretoe coe adorno blancoe ; un capa chikitoe ricamente bordá tabata cologa graciosamente na su scouder na su cintura é tabatin un faha di seda corrá i un spada chikitoe ; un bosji di pluma tabata adorna su sombré pretoe coe rand anchoe, koe el a kita cortésmente ora el a jega, mientra el a hinca rodia i zoentji manoe di su mama.

—Oenda bo tabata, Antonio ? Donja Leonora tabata puntra, mientra é tabata zoentji su jioe tiernamente, "oenda bo tabata for di es ora ?"

—Mi tabata na combentoe, mama. Bo sabi, koe henter merdia es cruz blancoe grandi tabata riba trapinan di altar i Ana a bisa mi, koe nos bon Hesus lo doena mi toer kiko mi pidiéle awé tres or di tramerdia. Ai mama, mara bo por tabata aja ; es cruz tabata riba un coesintji boenita meimei di bela i flor i tabata parcé koe berdaderamente es santoe heridanan di su pia i costia tabata bacia sanger.

—I kiko bo a pidi Ele, mi jioe ? es mama tabata puntra, mientra é tabata pasa su manoe carinjosamente den su cabei gekrul i miré den su wowonan scur koe tabata refleha den di djé.

— Ai, mi a pidié, koe es anja aki ó kier hiba mi corte pa mi mira es barcoenan grandi koe rey ta traha i koe papa a conta mi últimamente.

—Esai ta un deseo muchoe mundano, Antonio, su mama dici, sofocando coe trabao un risa. Mi a spera koe lo bo a pidi algo mehor.

— Ai si, es hoben a respondé, mi a pidi bon Hesus pa mi bira un homber bon manera papa i koe despues mi por bai bringa pa rey.

— Mi ta spera koe lo bo ta asina bon koe bo tata, Donja Leonora dici, ma mi no ta spera koe lo bo mester bai bringa un dia.

Wie dus den godsdienst van het wetenschappelijk onderwijs wil scheiden, onderdrukt elken kiem van het goede en schoone in de harten en kweekt niet steunsels voor het vaderland, maar brengt onheil en verderf over de menschheid. Wat zou in staat zijn, om wanneer eenmaal God uit de harten verwijderd is, de jeugd nog in toom en tucht te houden of haar op het goede pad terug te brengen, wanneer zij van den weg der deugd is afgedwaald en in den afgrond der misdaad gestort is?

Daarom is het noodig, dat niet alleen vaste uren voor het onderricht in den godsdienst bepaald zijn, maar moet ook het geheele onderwijs met den geest van christelijke godsvrucht vervuld en doordrongen zijn.

En in de Encycliek den 1sten December 1897 aan de Bisschoppen van Canada gericht, zegt Z. H. de Paus over het katholiek onderwijs sprekend:

Geen zedenleer is dien naam waardig en zal iets vermogen, wanneer de godsdienst wordt uitgesloten. Want alle plichten ontleenen hun grond en hun kracht aan de plichten van den mensch tegenover God, die gebiedt en verbiedt, die vaststelt wat goed en kwaad is. Immers goede zeden willen kweeken in de harten buiten allen godsdienst om, is even ongerijmd, als tot een deugdzaam leven verplichten na den grondslag der deugd te hebben weggenomen. En daar nu voor den Katholiek de katholieke godsdienst de eenig ware is en hij geen godsdienst of zedenleer kan aannemen of huldigen, die niet aan de katholieke leer ontleend is, zoo eischen recht en rede, dat het kind op school niet alleen onderricht ontvange in de leervakken, maar ook in de zedenleer volgens de voorschriften van onzen godsdienst, zonder welke alle onderwijs niet alleen onvruchtbaar, maar verderfelijk zal zijn.

Waar de Opperherder der Kerk en de Bisschoppen zich zoo beslist uitspreken over de noodzakelijkheid en het hooge belang van katholiek onderwijs, daar kan het voor den Katholiek geen vraag meer zijn, of hij verplicht is zijne kinderen zooveel mogelijk naar katholieke scholen te zenden. Mochten dan allen dien plicht ten volle beseffen en daarnaar handelen.

NIEUWSBERICHTEN.

CURACAO.

Kerkelijke berichten.

Naar wij vernemen, moet de gezondheidstoestand van Z. D. H. Mgr. C. Uzcategui, Aartsbisschop van Caracas, zeer ongunstig zijn. Eveneens is Z. D. H. Mgr. Rodriguez, Bisschop van Barquisimeto, die zich tijdelijk te Caracas bevindt, ernstig ziek geworden.

Officieele berichten.

Bij Gouvernements beschikking dd. 5 dezer maand, No. 18, zijn de rechercheurs P. F. B. Rigaud en G. S. Ponce Sz. op wachtgeld gesteld.

Havennieuws.

Maandag viel het Venezolaansche oorlogsschip *Crespo* komende van La Vela de Coro, hier binnen. Na steenkolen geladen te hebben, vertrok het den volgenden dag naar La Guaira.

***

Daar op de uitreis de *Willem IV* in plaats van de *Oranje-Nassau* van den *K. W. I. M.* uit Amsterdam naar New-York en tusschengelegen plaatsen vertrok, zoo wordt ook thans in afwijking van den *Dagwijzer* van den *K. W. I. M.* op de thuisreis uit New-York den 21sten dezer de *Willem IV* in plaats van de *Oranje Nassau* hier verwacht.

***

Zijn wij wél ingelicht, dan is aan de bevrachters van de *Margarita*, die eenigen tijd geleden wederrechtelijk door de douane naar La Vela de Coro werd opgebracht, door de Venezolaansche regeering 8000 bolivares schadevergoeding uitgekeerd.

***

De *Gouverneur van den Brandhof* vertrekt Zaterdag den 14n. dezer naar St. Martin N. G., St. Eustatius en Saba.

Posterij.

Lijst van onafgehaalde en onbestelbaar bevonden brieven:

Reinita Coster, H. O. De Gorter, Rafael A. Gonzalez, Secundino Henriquez, Andries van der Heide, Cornelia Izijk, Pachara y Antonio Yani, Rosita Magdona, Durchini Morales, J. Montero, Cornelia Schlag, Eduardo Spekt para entregar a Pablo Martinez, Herminia Schotborgh, M. Iturbe Torres (2), Abraham Villegas.

Onderwijs.

Zooals wij reeds aankondigden, beginnen aanstaanden Maandag wederom de lessen aan de R. K. bijzondere jongens- en meisjesscholen.

Wij hopen, dat niet één Katholiek zal nalaten zijne kinderen naar die scholen te zenden.

Politiezaken.

Dinsdagmorgen bracht de *Gouverneur Van Heerdt*, komende van Bonaire, hier den man aan, die in de Kerstdagen te Rincon een ander bij een twist zoodanig verwondde, dat de dood er op volgde.

— In de Nieuwjaarsdagen is er verwoed gevochten door eenige bewoners van de Punda en sommige matrozen van Hr. Ms. *Sommelsdijk*. Janmaat moet nog al erg gehavend en gewond het strijdperk verlaten hebben.

— Op Oudejaarsavond werd in een huis te Scharloo f. 1.50 uit een kastje ontvreemd; de kleinoodiën, die zich bij dat geld bevonden, bleven onaangeroerd. De dief scheen in het huis bekend te zijn, want hij verschafte zich toegang tot het kastje met den sleutel daarvan, die in een lessenaar bewaard werd.

— Algemeen wordt er geklaagd over de vele wanordelijkheden, die in de Kerstdagen hebben plaatsgehad, en waaraan niet alleen het minder beschaafde gedeelte des volks maar ook personen van stand onbeschaamd hebben deelgenomen.

Ongelukken.

Dinsdagavond viel aan den Waterkant van Otrabanda een man te water. Op zijn hulpgeroep begaf zich een voorbijganger te water, die den drenkeling op het droge bracht en van een wissen dood redde.

Een toezending.

De Heeren Leon V. Leyba & Co., Agenten van de brandwaarborgmaatschappij *Royal Insurance Company*, die gesticht werd in 1845, vereerden ons een wandkalender in kleurendruk, uitgegeven door genoemde maatschappij. Wij zeggen den Heeren Leon V. Leyba & Co. ten zeerste dank.

Ingezonden Mededeelingen.

NEDERLAND.

De Parijsche tentoonstelling.

In zijn memorie van antwoord doet de minister van waterstaat uitkomen, dat de Nederlandsche commissie voor de tentoonstelling van 1900 met veel overleg zal moeten te werk gaan om de haar opgedragen taak binnen de perken van het toegestane krediet [3 ton] op eene voor Nederland waardige wijze te volbrengen.

En wat betreft de speciale inzen-

Inboluntariamente el a doena un grito i su wowonan a toema un expresion pensativa, mientra koe su memoria tabata pasa riba es cuentanan koe el a tendé den su hubentud, com su tera tabata conkuistá pa es Moronan cruel i com su compatriotanan tabata hibar como catiboe.

Boz di su jioe a lamanté for di su sonjo.

—Mi a reza també pa bo, pa papa i pa Luisa, es hobencito dici.

— I ora nos a sali for di misa, nos a mira Padre Gonsalvo; el a juda mi subi mi pony, i ora mi a bisé kiko Ana a bisa mi, é dici, ta berdad, i koe sin duda Nos Senjor lo tendé mi oracion, ma koe mi també lo mester doené un cos, koe lo E kier, pasobra nos no mester nenga Nos Senjor nada koe E pidi nos awé, ma como mi no sabi, kiko E kier di mi, mi a bin puntra bo.

— Kiko lo bo kier doené, Antonio? Donja Leonora tabata puntra es hobencito i mirando é den su cara.

— Lo mi kier doené toer cos, koe mi tin, es jioe a respondé, ma mi no sabi kiko E kier; bo ta keré koe lo E kier mi pony?

Donja Leonora a coeminza hari.

— No, é dici, esai mi no ta keré, bo mester studia un cos mehor.

E mucha a keda pensativo.

— Mi no sabi nada mehor, sino mi spada, é dici coe un seriedad comica, moenstrando su spada.

Su mama a sacudi su cabez.

— No; bo spada tampoco ta un regalo propio. Nos bon Hesus a sinja nos di biba den paz, di pordona i stima nos enemigoe.

— Ma mi no tin otro cos pé, e mucha a repiti coe disgustoe. Lo mi kier sabi kiko E kier. Ai, el a grita, manera koe ta di repente el a corda, ata mi matanan di flor ai i bon cargá, mi ta bai kita nan un bez, mi tin sigur koe lo E acepta nan.

Despues el a stop di papia, el a para un momento i keda mira su mama pensativa.

— Ta kiko, Tony? el a puntré amistosamente, riparando koe su cara tabatin un poco tristeza aden.

— Lo mi kier a warda nan pa dia bo haci anja, é dici poco poco i su wowo a jena coe awa.

Donja Leonora a braza es hobencito i dici:

Esai ta hustamente loké nos bon Hesus ta desea pa nos doené. Nos mester haci algun sacrificio pé.

Sin papia un palabra mas, Antonio a lamanta i corré bai na es matanan koe tabata jen di flor i coeminza kita asina liher koe su manoenan chikitoe tabata permitié.

— Ta kiko, Antonio? un boz di homber tabata grité. Ta kiko bo ta haci aji? Ta algun cuestion bo tin coe es flornan ai?

Es hobencito a drai i el a mira su tata.

— No, papa, el a respondé, ma Nos Senjor kier nan, i pa esai mi kier hiba nan asina lihé koe ta posibel pé.

— E kier bo flornan anto? Don Mancio tabata puntré coe un tono admirá. Mi a keré, koe lo bo a warda nan pa anja di bo mama.

—Si, asina é kier a haci, ma awé é kier a doena nos dusji Hesus un cos, Donja Leonora a respondé, mientra é tabata camna jega acerca. Despues el a conta su esposo bisjita di Antonio na misa di Dominiconan.

Don Mancio tabata tendé su esposa coe un cara no di coestumber i despues el a poné su jioe riba su pony, koe es lacayo tabata tené na un cierto distancia.

— Bai, Antonio, su tata dici, i doena Nos bon Hesus, es flornan. Ma, mi jioe, el a sigi, ta papia coe né, promé koe bo bolbé, hinca rodia dilanti altar di Nuestra Senjora di Dolor i reza un ave-maria pa mama i pa mi.

—Dios larga koe é por keda asina bon koe é ta awor, Don Mancio dici cohiendo braza di su muger i nan toer dos mirando es hoben riba su cabai desaparecé tras di paloenan.

— Asina bon koe bo, Mancio, su muger a respondé. Mi deseo di mas ardiente ta di miré manera bo. Ma ta figura mi koe bo ta tristoe, mi kerido, lo bo kier sinta sosegá aki un poco, aki bao di es paloenan aki ta agradable.

Es senjor di Amaranta no a respondé, ma el a tira un bista tristoe casi spantár riba es cara suave di su esposa.

Nan tabata dos esposo excelente.

Es muger, delegá i fini manera un lelie, casi mes hoben i podisé ainda mas encantá koe ocho anja pasá koe el a sigi su esposo na cas di su antepasádonan.

Es homber, nobel i viril, un postura impresionabel ma agradabel, coe un cara koe ta moenstra tantoe un homber resuelto como afabel, na un palabra un figura nobel.

Don Mancio i su esposa tabata masjar apreciá pa su suhetonan i pa bisa mas clá, nan tabata stima nan sinceramente. Nan tabata uni na nan coe curpa i alma i no tabatin un, si ocasion mester ofrecé, di larga di ofrecé of risca nan bida pa Senjor i Senjora di Amaranta.

Nan matrimonio tabata bendicioná coe dos jioe. En berdad, nan tabata feliz, pasobra nan tabatin es fuente di berdadera felicidad koe ta religion. Muchoe mas tantoe amor koe nan tabatin pa nan jioe, nan tabatin pa Dios i su santa religion. Religion tabata es strea brillante, koe tabata luza nan camina. Religion tabata es único obheto, koe nan tabatin na bista pa toer nan accionnan. Ma den un bista temporal també, nan tabata feliz te awé. Es ocho anja di nan matrimonio tabata pa nan un tempoe di continuo prosperidad i di un trankilidad inkebrantabel.

Manera nan ta para na es momentoe aki den es rayonan excelente di solo, meimei di un lugá pintoresco manera den un paradiso, tabata parcé koe bida tabata ofrecé nan solamente toer kiko ta agradabel i boenita; ma sombra di cruz a baha caba na es momentoe aki riba camina di nan bida.

E ta sigi.

dingen, waarvoor afzonderlijke kredieten worden aangevraagd, te weten:

f 1900 voor het onderwijs,
„ 5000 voor het sociaal economisch gedeelte,
„ 25000 voor het zoogenaamde landbouwbeeld,
„ 20000 voor de bevordering van paarden- en vee-inzendingen;
f 8000 voor visscherij;
„ 6000 voor eene zending van den rijkswaterstaat en
f 1400 voor die van de topografische inrichting van het departement van oorlog,

hieromtrent wordt nog het volgende aangeteekend.

Bij het ontwerpen der plannen voor deze inzendingen heeft geenszins de bedoeling voorgezeten om den bezoekers der tentoonstelling een beeld te geven van het standpunt, dat Nederland op ieder gebied inneemt. Integendeel, men wenscht de deelneming tot die groepen te beperken, waarin het land, met het oog op de positie welke het op maatschappelijk en economisch gebied onder de beschaafde natiën inneemt, niet mag ontbreken. Voorts wil men een tweetal takken van rijksdienst, te weten de rijkswaterstaat en de topografische inrichting van het departement van oorlog, aan de tentoonstelling doen deelnemen, omdat deze zich bewegen elk op een gebied, waarop Nederland een gevestigden welverdienden naam heeft op te houden.

De minister zal gaarne overwegen, in hoeverre het bezoeken der tentoonstelling door werklieden, o. a. door het uitlokken van lage vrachten, kan worden bevorderd.

De Israelieten en de school.

De oude tweespalt tusschen de Israelieten begint zich ook naar aanleiding van de schoolkwestie te openbaren. De geloovige Israelieten zijn voor eigen scholen, de zoogenaamde vrijzinnige Israelieten voor de gemengde openbare school.

De Amsterdamsche, de Groningsche opperrabbijn verklaarden zich voor de confessioneele school. De Limburgsche, dr. Landsberg, heeft zich openlijk doen kennen als voorstander van de openbare school.

Waaruit men drie dingen mag opmaken:

Eerstens, dat tot dusver de meerderheid onder de leiders der Israelieten aan den kant der orthodoxen is.

Tweedens, dat het Jodendom schrikkelijk in zichzelf verdeeld moet zijn, als het lijdt aan inwendige oneenigheid op een zoo kardinaal punt als de schoolkwestie.

En derdens mag men, met eenigen grond van waarschijnlijkheid, overhellen tot de meening, dat het verschil van inzicht der rabbijnen voortspruit uit deze omstandigheid: dat de ervaring van dr. Landsberg omtrent het karakter der openbare school in Limburg merkelijk gunstiger is dan die zijner voornoemde collega's in de noordelijker gewesten.

Zoodat men alsdan hierin een nieuwe bevestiging kan zien van het feit, dat in katholieke streken de gevoelens van de andersdenkende minderheid eerlijker geëerbiedigd worden, dan zulks gemeenlijk geschiedt in gemengde centra.

De liberale pers verkeert in zak en asch over de beweging, onder de geloovige Israelieten ontstaan tegen de openbare school. Te allen kant tracht ze getuigenissen van mannen van aanzien en gezag in Israël te vinden, welke Dr. Dünner's befaamd anathema konden ontwrichten.

Bij den heer Van Loen, den Groningschen opperrabbijn, ving ze slib. En toen de *Nieuwe Arnh. Ct.* op kondschap uitging bij den opperrabbijn van Gelderland, kwam ze eveneens met eene Jobstijding thuis.

Immers, de heer Wagenaar verklaarde, dat het onderwijs, zooals het op de openbare school is ingericht, *een langzamen moreelen dood* van het godsdienst-onderricht ten gevolge moet hebben. En de lofprijzingen op de neutrale school achtte de rabbijn "schoone illusiën," waardoor men "in den slaap des doods verzinkt."

Kon men zóó scherp vonnis verwachten?

Tot behoud van het godsdienstig element in de opvoeding der jeugd acht de heer Wagenaar het oprichten van eigen godsdienstige scholen den *eenigen* uitweg.

Na Dünner, Van Loen.
Na Van Loen, Wagenaar.

De liberale pers zal van nu af aan moeilijk kunnen volhouden, dat de openbare school *de* volksschool is.

BUITENLAND.

Rome.—Er is een brief van Z. H. den Paus aan den generaal der Minderbroeders verschenen.

Deze brief heeft ten doel de EE. Minderbroeders opnieuw aan te moedigen tot de studie der Thomistische wijsbegeerte en der H. Schriftuur, tot de prediking, en het werken naar buiten tot heil van het volk.

Z. H. de Paus heeft een langdurige audiëntie verleend aan den Russischen bisschop Mgr. Cespard Cyrtrowt, titularis van Castorie en suffragaan van Samogitie; alsmede aan Mgr. Del Campo y Monasterio, bisschop van Nueva Caceros op de Philippijnsche eilanden, ter bespreking van de veiligheid en de belangen der geestelijkheid, te midden der rampen van den binnenlandschen krijg.

Frankrijk.—Het congres van de Fransche Katholieken is gesloten met een plechtig lof in de kerk van het H. Hart en een groote vergadering in de zalen der *Société de Géographie.*

Bij het zeer levendig debat scheen een oogenblik de eenheid van handelen wanhopig slechte kansen te hebben; de royalisten, schoon ze een motie stelden ten gunste van de wereldlijke macht des Pausen, bleken aan de roepstem van Z. H. weinig practische waarde te hechten; maar de krachtige verdediging van den heer Bellomayre verwekte den geestdrift weer der vorige dagen voor de *fédération catholique*, de vereeniging van alle Katholieken in den strijd tegen ongeloof en vrijmetselarij.

Le pacte électoral, dat is, de inhoud der voorwaarden waarop 't vorig jaar door alle groepen der Katholieken op politiek gebied samenwerking is beloofd, is hernieuwd en nu er meer voorbereiding is dan de weinige maanden van 't vorig jaar, hoopt ook de *fédération* op meer succes bij de volgende verkiezingen.

Duitschland. — Graaf Ballestrem van het Centrum is gekozen tot president van den Duitschen Rijksdag. Graaf Ballenstrem is van 1890 tot '93 reeds eerste vice-president geweest, en zit van 1872 in den Rijksdag. Hij aanvaardde de benoeming met een korte en krachtige rede, van inhoud gelijk aan alle redevoeringen van Kamervoorzitters. 't Is de eerste maal, dat het Centrum den presidentszetel bezet.

Dr. Von Frege is tot eerste, dr. Schmidt tot tweede onder-voorzitter gekozen. Beiden zijn Evangelisch, de eerste staat bekend als star conservatief, de laatste is meer vrijzinnig.

Nog altijd blijft de beweging tegen Oostenrijk, en 't is zeer waaschijnlijk, dat in den Rijksdag de regeering geïnterpelleerd zal worden over de rede van graaf Thun en de uitwijzingen van Duitschers uit Oostenrijk.

—Terwijl van alle kanten Duitschlands financiëele voorspoed wordt geprezen, lezen we in de *Ecole des Mines et de la Metallurgie* een artikel van den econoom François Laur, dat wij bij wijze van merkwaardigheid vertalen, zonder zijne stellingen voor onze rekening te nemen.

In de Duitsche financiëele wereld schijnt alles niet rooskleurig. In drie dagen steeg de rentevoet bij de Rijksbank van Duitschland tot 6 pCt.! Er is voor ongeveer 1674 millioen aan papier in omloop, terwijl dit bedrag in Engeland slechts tot 704 millioen stijgt. De vraag naar kapitaal is zoo groot in Duitschland, dat het geld met den dag duurder wordt. De banken van Hamburg en Berlijn doen een wanhopig beroep op de Fransche en Engelsche banken. De laatste komen voldoende te hulp. In Frankrijk echter zullen er allicht nog eenige gevonden worden, die, tegen grove renten, hunne gelden willen uitzetten te Berlijn.

Hoe het mogelijk is, dat in Duitschland de financiëele toestand dermate gespannen is? Het feit vindt voornamelijk zijn oorzaak in de ontzaglijke uitbreiding van de Duitsche nijverheid na 1870. Fabrieken en industriëele inrichtingen moesten gebouwd worden en met koortsachtige haast wierp men zich in ondernemingen, die kolossale kapitalen vereischten.

Nergens ter wereld werd zooveel electriciteit, ijzer, staal, suiker, alcohol en allerlei soorten van manufacturen bereid als gedurende de laatste jaren in Duitschland, en de voorhanden Duitsche kapitalen waren niet toereikend. De particuliere banken konden er niet meer in voorzien, hoezeer zij hun kapitalen ook vermeerderden. Het publiek dekte alle uitschrijvingen, en het geld werd vastgezet in nieuwe fabrieken en koopwaren. Daardoor werden de fondsen uitgeput en ze ontbreken nu geheel. Het middelpunt van de crisis is Berlijn, waar de banken zooveel mogelijk de vreemde kapitalen in kas trachten te behouden, om de coupons bij het einde des jaars te kunnen betalen. Om kort te gaan het zou niemand verwonderen als de Duitsche staatsbank haar disconto nog gaat verhoogen boven 6 pCt., maar dat zou dan ook de volslagen crisis zijn.

Engeland. — Bij gelegenheid van het zilveren feest der stichting van de Engelsche Kamer van Koophandel te Parijs heeft sir Momson, Engelsch gezant bij de Fransche republiek, de feestrede uitgesproken. Hoort, wat hij durft zeggen aan 't land, waar hij de Engelsche belangen behartigt:

„Wij verheugen ons over de uitbreiding van Frankrijks koloniaal bezit. Wij vragen den Franschen in te zien, dat wij geen vijandschap koesteren tegen hen, gelijk wij gelooven, dat zij vriendschappelijk zijn jegens ons.

Maar ik vraag hen op te houden met de politiek van speldeprikken, die onverdraaglijk is voor een fier volk. Ik zie een handeling van dat soort in het jongste voorstel om scholen te stichten in Soedan. Dergelijk uitdagen konde ons maatregelen doen nemen, die, ofschoon ze met graagte door een groot deel van het Engelsche volk zouden worden aangenomen, juist niet overeenkomen met de wenschen van Frankrijk."

Men begrijpt dat de Fransche bladen woedend zijn over een dergelijke uitdaging *en plein Paris.* De *Patrie* zegt, dat nog nooit een zoo beleedigende taal is gevoerd door den gezant van een land, dat onze vijand niet is. De *Univers* spreekt met kalmte doch kracht haar verontwaardiging uit. De Londensche bladen keuren algemeen de houding van Sir Momson af, de *Times*, de *Daily Graphic* enz.

Andere bladen zijn gunstiger gestemd voor den Parijschen gezant. De slotbeschouwingen van de *Pall Mall Gazette* luiden: „Over 't algemeen is Londen door de rede van sir Momson verrast; maar in politieke kringen en bij het volk heeft zij een goeden indruk achtergelaten."

Deze is dan ook wel de beste beoordeeling, die sir Momson van zijn landgenooten mocht ontvangen. De pers keurt de rede af, en sommigen wenschen zelfs de terugroeping van den gezant.

De kritiek der Londensche pers over de uitsluiting der Engelschen van het Nicaragua-kanaal, schijnt vruchten te dragen.

Tenminste als vertrouwbaar is, wat de Engelsche bladen hieromtrent melden. De president had in zijn boodschap gezegd, dat de vrije doortocht van het kanaal enkel den Amerikanen zou toekomen, hetgeen de Engelsche pers deed wijzen op een oud verdrag van 1850, waarbij aan Engeland gelijke rechten werden verzekerd.

Mc. Kinley scheen dit verdrag te hebben vergeten, maar nu door deze vergeetachtigheid de vriendschap met Engeland dreigde te verkoelen, heeft de Amerikaansche regeering in de gauwigheid een clausule gelascht in het ontwerp, waarin de waarde van het verdrag van 1850 wordt erkend en de neutraliteit van het kanaal gesteld wordt onder de waakzaamheid van Engeland en de V. S.

Oostenrijk. — Zaterdag 3 December had ten 11 ure in de Domen Metropolitaankerk van den H. Stephanus te Weenen een plechtige Hoogmis met *Te Deum* plaats, bij gelegenheid van het vijftigjarig keizer-jubilé van keizer Frans Joseph.

Reeds in den vroegen morgen waren duizenden en duizenden naar den Dom gestroomd, waar een sterke troepenmacht voor de veiligheid waakte. Ook had het publiek toegang tot de kerk, tenminste tot de zijbeuken, maar vele duizenden moesten zich tevreden stellen met een staanplaats op het plein vóór de kerk, waar zij hun stille beden vermengden met die van de volksmassa's binnen den Dom. Daar zag men alle rangen en standen in bonte menging dooreen. Meer dan drieduizend staats-ambtenaren en vierhonderd leden van de beide huizen van den Rijksraad, vertegenwoordigers van politieke korpsen, gemeentelijke waardigheidsbekleeders, enz. waren daar aanwezig.

Verheffend klonk van den klokkentoren het feestelijk geluid — kondigend aan de menigte van het godsdienstig feest binnen in den dom. Onder heerlijk orgelspel deed Z. E. kardinaal prins-bisschop dr. Gruscha zijnen intocht: vóór hem gingen de geestelijkheid uit de parochiën van Weenen, de leden van het domkapittel, de generaal-vicaris en wijbisschop dr. Schneider. Dan volgden een aantal aartshertoginnen, die door den Keizerlijken Raad Hostnig eerbiedig naar hun plaatsen werden geleid. Daarna begon de H. Mis, waaronder de kroningsmis van Mozart uitgevoerd werd, en die kort voor één ure een einde nam. Reeds hadden des morgens, onder een H. Mis, welke gevierd werd in Wallsee door den Eerw. hofkapelaan Laurenz Mayer, Z M. den keizer, de kroonprinses-weduwe aartshertogin Stéphanie, de aartshertoginnen Elisabeth en Valeria, aartshertog Franz Salvator, prinses Gisela van Beieren, haar gemaal prins Leopold en hun beide zonen de H. Communie ontvangen.

Ook in de garnizoenskerk had een plechtige H. Mis plaats, waar ook een talrijke menigte was heengesneld. Nadat de troepen rondom de kerk, en op het plein er voor, waren opgesteld, en de minister van oorlog, de generaals, admiraals en de geheele generale staf aanwezig waren, werd een korte revue gehouden, onder de jubeltonen van het volkslied. Dan traden de troepen de kerk binnen, de infanteristen door den hoofdingang, de huzaren langs de zijdeuren, en bezetten de hun aangewezen plaatsen. Na de godsdienstoefening trokken de soldaten onder volle muziek naar de kazernes terug.

Daar werd hun, zoowel als aan officieren, een herinneringsmedaille aan het jubilée uitgereikt.

Tegen het aanbreken van den avond begon van alle kanten, op de straat, uit de huizen, van alle monumenten, het licht van illuminaties te glanzen; geen venster bleef onverlicht, terwijl ook buitengewoon veel Bengaalsch en electrisch licht werd aangewend.

Spanje. — De toestand is nog hoogst ernstig. De Carlistische woelingen nemen toe. Overal in den lande worden bijeenkomsten gehouden, en steeds meer ontdekt men geheime bewaarplaatsen van wapens.

De censuur snijdt de berichten nog geweldig, maar dit neemt niet weg, dat de treurige waarheid hoe langer zoo meer doordringt tot den vreemde. 't Is niet onmogelijk, dat Spanje na de verschrikkingen van den buitenlandschen oorlog komt te staan voor de wreedheden van een burgerkrijg. De correspondent der *Daily News* te Rome seint, dat Z. H. de Paus aan den provinciaal der Jesuï-

ten in Spanje, den Hoogeerw. pater Martens, een schrijven heeft gericht, waarin Z. H. den provinciaal aanmaant, aan zijne onderhoorigen op te dragen, alle krachten in te spannen tot behoud van den vrede. Dit bericht staat geheel op rekening van den schrijver.

Op de Philippijnen is het verre van rustig. Te Manila werd een groote vergadering gehouden en Aguinaldo tot president der Republiek gekozen. Men herinnert zich zijn rede en zijn verzekering, dat hij 40.000 man troepen tegen de Amerikanen in 't veld kan brengen.

Deze berichten worden bevestigd. De pers van Aguinaldo, voor zoover haar inhoud bekend is, protesteerde steeds tegen de inlijving bij Amerika. Zij beweerde, dat men te Madrid aan de V. S. niets had af te staan van de Philippijnen, omdat Spanje er niets meer bezat. Niet de Spanjaarden, maar de mannen van Aguinaldo zijn de meesters, heette het.

Niet minder fel vaart deze pers uit tegen Duitschland, dat ze verdenkt van vijandschap tegen de inwoners der Philippijnen. Nu komt tot ons het bericht, dat de Duitsche consul te Manila zou geprotesteerd hebben tegen deze uitvallen der pers, en verklaard, dat Duitschland aan de Philippijnen zeer vriendschappelijk gezind is. Bovendien zouden achthonderd opstandelingen met acht kanonnen de stad Kapiz hebben bestormd en ingenomen.

Amerika. — Men beschuldigde Mc Kinley den toestand op de Philippijnen niet te kennen. Want behalve Aguinaldo en de zijnen staan ook tegen Amerika op de overige inwoners der eilanden, die vroeger gestaan hebben aan de zijde van Spanje, zoodat Amerika niet alleen te vechten zal hebben tegen de opstandelingen, maar tegen de gansche bevolking der eilandengroep.

Dit feit verwaarloost Mc Kinley, zegt de oppositie. En volgens de berichten van Reuter heeft de president op deze beschuldiging niet geantwoord.

Men leze de Boodschap aan het Congres der Vereenigde Staten. Mc. Kinley begint met te verklaren, dat de ontruiming van Cuba niet afgeloopen kan zijn vóór den 1sten Januari; en dan zegt de president, dat hij het vraagstuk der inrichting van het bestuur over de nieuwe bezittingen verschuift, totdat het vredestractaat geteekend zal zijn. Middelerwijl blijft het militaire bestuur gehandhaafd. De president dringt op de noodzakelijkheid aan van nauwe, op den grondslag van wederkeerigheid berustende, handelsbetrekkingen met de Cubanen, en van het ondersteunen van hun streven om een onafhankelijk bestuur te bekomen. De president geeft aan het Congres in overweging, in deze zitting definitieve beslissingen te nemen ten behoeve van den aanleg van het Nicaragua-kanaal.

Van den oorlog met Spanje beweert de president, dat hij ontstaan is door de ramp van het stoomschip de *Maine*, die volgens een ingesteld onderzoek gezonken is door 't springen van een onderzeesche mijn [?]

Over China sprekend, zegt Mc. Kinley, dat de Amerikaansche gezant in last heeft de volledige bescherming te verzekeren aan elk bedreigd Amerikaansch belang.

Na gewaagd te hebben van de handelsovereenkomst met Frankrijk, verklaart de president, dat de onderhandelingen met andere regeeringen, in het bijzonder met Duitschland, goed vorderen. De betrekkingen met Groot-Brittannië blijven van den meest vriendschappelijken aard.

Den kleinen omvang van leger en vloot der Unie in aanmerking nemend, acht de president het ontwapeningsvoorstel van geen practische beteekenis voor Amerika, behalve alleen als een stap nader tot de goede verstandhouding der verschillende volkeren onderling. De president verklaart in te stemmen met de voorstellen van minister Alger, betreffende de vergrooting van het leger en het aanmaken van 3 nieuwe oorlogsschepen en 12 kruisers.

Men merkt natuurlijk aanstonds, dat Engeland en Amerika eenzelfde spel spelen als Rusland en Frankrijk voor eenige jaren.

ADVERTENTIEN.

NAAMLOOZE VENNOOTSCHAP ZOUT-EXPLOITATIE EN CULTUUR-ONDERNEMINGEN "BONAIRE."

In de Vergadering van Commissarissen en Directie is de Heer Julius Hellmund, vanaf heden, als Administrateur der Maatschappij geschorst en de Heer H. J. C. Bodenburg Hellmund tijdelijk met de Administratie belast.

Amsterdam, 16 December 1898.

G. A. B. HELLMUND
Directeur.

A. d'ANGREMOND
President v. d. Raad van Commissarissen.

TIJD-TAFEL

der stoomschepen van "the Red ,D Line" tusschen

NEW-YORK,

PUERTO RICO, VENEZUELA en CURAÇAO.

1899.		Caracas	Philipᵃ	Caracas	Philipᵃ	Caracas	Philipᵃ
Vertrekt van New York....	Zaterdag	Jan. 11	Jan. 28	Feb. 11	Feb. 25	Maart 11	Maart 25
Doet San Juan aan........	Donderdag	,, —	Feb. 2	,, —	Maart 2	,, —	,, 30
,, Ponce	Donderdag	,, 19	,, —	,, 16	,, —	,, 16	,, —
Komt aan te Curaçao	Zaterdag	,, 21	,, 4	,, 18	,, 4	,, 18	April 1
Vertrekt van	Zaterdag	,, 21	,, 4	,, 18	,, 4	,, 18	,, 1
Komt aan te La Guayra..	Zondag	,, 22	,, 5	,, 19	,, 5	,, 19	,, 2
Vertrekt van	Woensdag	,, 25	,, 8	,, 22	,, 8	,, 22	,, 5
Komt aan te Pto. Cabello	Donderdag	,, 26	,, 9	,, 23	,, 9	,, 23	,, 6
Vertrekt van ..	Vrijdag	,, 27	,, 10	,, 24	,, 10	,, 24	,, 7
Komt aan te Curaçao	Zaterdag	,, 28	,, 11	,, 25	,, 11	,, 25	,, 8
Vertrekt van	Zondag	,, 29	,, 12	,, 26	,, 12	,, 26	,, 9
Doet La Guaira aan	Maandag	,, 30	,, 13	,, 27	,, 13	,, 27	,, 10
,, Ponce aan..........	Woensdag	,, —	,, 15	,, —	,, 15	,, —	,, 12
,, San Juan aan........	Woensdag	Feb. 1	,, —	Maart 1	,, —	,, 29	,, —
Komt aan te New-York....	Maandag	,, 6	,, 20	,, 6	,, 20	April 3	,, 17

Imprenta de la Libreria de A. Bethencourt é Hijos, Curazao.